

ਸੰਤੁਲਿਤ ਖਾਦੀਕਰਨ ਨੂੰ ਸਮਰਥਨ: ਰਬੀ 2025-26 ਲਈ ਪੇਸ਼ਕ ਤੱਤ ਅਧਾਰਿਤ ਸਬਸਿਡੀ (ਐਨਬੀਐੱਸ) ਦਰਾਂ

“ਭਾਰਤੀ ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਵਿੱਚ ਸਥਿਰਤਾ ਅਤੇ ਉਤਪਾਦਕਤਾ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਣਾ”

ਮੁੱਖ ਅੰਸ਼

- ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਰਬੀ 2025-26 ਲਈ ਪੇਸ਼ਕ-ਤੱਤ ਅਧਾਰਿਤ ਸਬਸਿਡੀ (ਐਨਬੀਐੱਸ) ਦਰਾਂ ਨੂੰ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੀ ਹੈ, ਜੋ 1 ਅਕਤੂਬਰ 2025 ਤੋਂ 31 ਮਾਰਚ 2026 ਤੱਕ ਪ੍ਰਭਾਵੀ ਰਹਿਣਗੀਆਂ। ਇਹ ਫਾਸਫੇਟਿਕ ਅਤੇ ਪੋਟਾਸ਼ਿਕ (ਪੀ ਐੱਡ ਕੇ) ਖਾਦਾਂ ‘ਤੇ ਲਾਗੂ ਹੋਣਗੀਆਂ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਡੀਏਪੀ ਅਤੇ ਐਨਪੀਕੇਐੱਸ ਗਰੇਡ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ।
- ਰਬੀ 2025-26 ਲਈ ਅਨੁਮਾਨਿਤ ਬਜਟੀ ਲੋੜ ਲਗਭਗ 37,952 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਹੈ, ਜੋ ਸਾਲ 2025 ਦੇ ਖਰੀਫ ਸੀਜ਼ਨ ਦੀ ਬਜਟੀ ਲੋੜ ਦੀ ਤੁਲਨਾ ਵਿੱਚ ਲਗਭਗ 736 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਵੱਧ ਹੈ।
- ਸਾਲ 2022-23 ਤੋਂ 2024-25 ਦੌਰਾਨ ਐਨਬੀਐੱਸ ਸਬਸਿਡੀ ਲਈ 2.04 ਲੱਖ ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਤੋਂ ਵੱਧ ਦਾ ਆਵੰਟਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਖਾਦਾਂ ਦੀ ਕਿਫਾਇਤੀ ਉਪਲਬਧਤਾ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਈ ਗਈ ਹੈ।
- ਐਨਬੀਐੱਸ ਦੇ ਮਾਧਿਅਮ ਨਾਲ ਘਰੇਲੂ ਖਾਦ ਉਤਪਾਦਨ ਵਿੱਚ ਉਲੇਖਨੀ ਵਾਧਾ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਪੀ ਐੱਡ ਕੇ (ਡੀਏਪੀ ਅਤੇ ਐਨਪੀਕੇਐੱਸ) ਖਾਦਾਂ ਦਾ ਉਤਪਾਦਨ ਸਾਲ 2014 ਦੇ 112.19 ਐਲਐੱਮਟੀ ਤੋਂ ਵਧ ਕੇ ਸਾਲ 2025 (30.12.2025 ਤੱਕ) ਵਿੱਚ 168.55 ਐਲਐੱਮਟੀ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ, ਜੋ ਇਸ ਅਵਧੀ ਦੌਰਾਨ 50 ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਤੋਂ ਵੱਧ ਦੇ ਵਾਧੇ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ।

ਭੂਮਿਕਾ

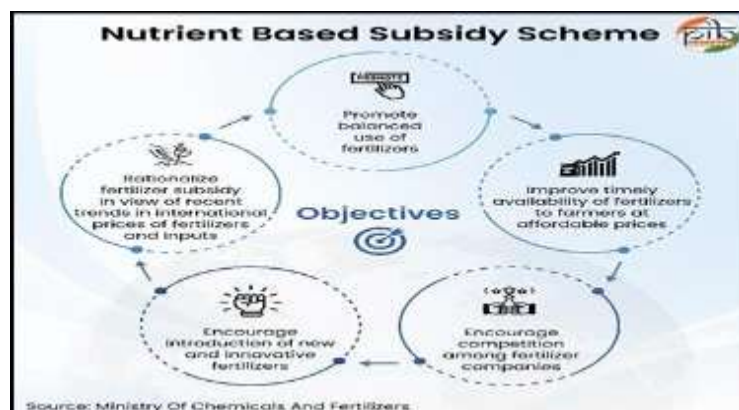
ਮਿੱਟੀ ਦੀ ਸਿਹਤ ਬਣਾਈ ਰੱਖਣ, ਫਸਲ ਉਤਪਾਦਕਤਾ ਵਧਾਉਣ ਅਤੇ ਦੀਰਘਕਾਲੀ ਖੇਤੀ ਸਥਿਰਤਾ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਸੰਤੁਲਿਤ ਖਾਦ ਅਤਿ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਹੈ। ਇਸ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਪੇਸ਼ਕ ਤੱਤ ਅਧਾਰਿਤ ਸਬਸਿਡੀ (ਐਨਬੀਐੱਸ) ਯੋਜਨਾ ਨੂੰ ਨਿਰੰਤਰ ਤਰਜੀਹ ਦਿੰਦੀ ਰਹੀ ਹੈ। ਇਹ ਇੱਕ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਨੀਤੀਗਤ ਦਖਲ ਹੈ, ਜਿਸ ਦੇ ਮਾਧਿਅਮ ਨਾਲ ਕਿਸਾਨਾਂ ਨੂੰ ਮੁੱਖ ਪੇਸ਼ਕ ਤੱਤ ਕਿਫਾਇਤੀ ਮੁੱਲਾਂ ‘ਤੇ ਉਪਲਬਧ ਕਰਵਾ ਕੇ ਖਾਦਾਂ ਦੇ ਵਿਵੇਕਪੂਰਨ ਵਰਤੋਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰੇਰਸਾਹਿਤ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਰਬੀ ਮੌਸਮ 2025-26 ਲਈ ਸੇਧੀਆਂ ਐਨਬੀਐੱਸ ਦਰਾਂ ਦੀ ਘੋਸ਼ਣਾ ਪੇਸ਼ਕ ਤੱਤ ਪ੍ਰਬੰਧਨ ਨੂੰ ਮਜ਼ਬੂਤ ਕਰਨ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਕਿਸਾਨਾਂ ਦੀ ਆਦਾਨ (ਇਨਪੁਟ) ਲਾਗਤ ਨੂੰ ਕੰਟਰੋਲ ਵਿੱਚ ਰੱਖਣ ਪ੍ਰਤੀ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਵਚਨਬੱਧਤਾ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦੀ ਹੈ।

ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਪੇਸ਼ਕ ਤੱਤ ਅਧਾਰਿਤ ਸਬਸਿਡੀ (ਐੱਨਬੀਐੱਸ) ਯੋਜਨਾ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀ, ਜੋ 1 ਅਪ੍ਰੈਲ 2010 ਤੋਂ ਪ੍ਰਭਾਵ ਵਿੱਚ ਆਈ। ਇਹ ਯੋਜਨਾ ਖਾਦ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਨੀਤੀਗਤ ਬਦਲਾਅ ਦਾ ਪ੍ਰਤੀਕ ਸੀ, ਜਿਸ ਦਾ ਉਦੇਸ਼ ਕਿਸਾਨਾਂ ਨੂੰ ਸਬਸਿਡੀ ਵਾਲੇ, ਕਿਫਾਇਤੀ ਅਤੇ ਨਿਆਂਸੰਗਤ ਮੁੱਲਾਂ 'ਤੇ ਖਾਦ ਉਪਲਬਧ ਕਰਾਉਣਾ ਅਤੇ ਨਾਲ ਹੀ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸੰਤੁਲਿਤ ਅਤੇ ਸਕਸ਼ਮ ਵਰਤੋਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰੋਤਸਾਹਿਤ ਕਰਨਾ ਸੀ।

ਐੱਨਬੀਐੱਸ ਢਾਂਚੇ ਦੇ ਅਧੀਨ ਖਾਦਾਂ 'ਤੇ ਸਬਸਿਡੀ ਦਾ ਨਿਰਧਾਰਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪੇਸ਼ਕ ਤੱਤਾਂ ਦੀ ਮਾਤਰਾ ਦੇ ਅਧਾਰ 'ਤੇ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਮੁੱਖ ਤੌਰ ਤੇ ਐੱਨਪੀਕੇਐੱਸ—ਨਾਈਟ੍ਰੋਜਨ (ਐੱਨ), ਫਾਸਫੋਰਸ (ਪੀ), ਪੋਟਾਸ਼ (ਕੇ) ਅਤੇ ਸਲਫਰ (ਐੱਸ)—ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ। ਇਹ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਨਾ ਸਿਰਫ਼ ਪੇਸ਼ਕ ਤੱਤਾਂ ਦੇ ਸੰਤੁਲਿਤ ਵਰਤੋਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰੋਤਸਾਹਿਤ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਸਗੋਂ ਕਿਸਾਨਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਮਿੱਟੀ ਅਤੇ ਫਸਲਾਂ ਦੀਆਂ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਲੋੜਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਪੂਰੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਨਾਲ ਫੈਸਲਾ ਲੈਣ ਵਿੱਚ ਵੀ ਸਮਰੱਥ ਬਣਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਦੂਜੇ ਅਤੇ ਸੂਖਮ ਪੇਸ਼ਕ ਤੱਤਾਂ ਦੇ ਵਰਤੋਂ ਨੂੰ ਹੁਲਾਰਾ ਦੇ ਕੇ ਇਹ ਯੋਜਨਾ ਖਾਦਾਂ ਦੇ ਅਸੰਤੁਲਿਤ ਵਰਤੋਂ ਕਾਰਨ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਮਿੱਟੀ ਦੇ ਕਟੌਤੀ ਅਤੇ ਪੇਸ਼ਕ ਤੱਤ ਅਸੰਤੁਲਨ ਵਰਗੀਆਂ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਦੇ ਹੱਲ ਵਿੱਚ ਵੀ ਸਹਾਇਕ ਸਾਬਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।

ਪੇਸ਼ਕ ਤੱਤ ਅਧਾਰਿਤ ਸਬਸਿਡੀ ਯੋਜਨਾ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਅਤੇ ਨੀਤੀਗਤ ਤਰਜੀਹਾਂ

ਰਸਾਇਣ ਅਤੇ ਖਾਦ ਮੰਤਰਾਲੇ ਦੀ ਪੇਸ਼ਕ ਤੱਤ ਅਧਾਰਿਤ ਸਬਸਿਡੀ (ਐੱਨਬੀਐੱਸ) ਯੋਜਨਾ ਦਾ ਉਦੇਸ਼ ਨਾਈਟ੍ਰੋਜਨ, ਫਾਸਫੋਰਸ, ਪੋਟਾਸ਼ ਅਤੇ ਸਲਫਰ ਵਰਗੇ ਜ਼ਰੂਰੀ ਪੇਸ਼ਕ ਤੱਤਾਂ ਦੇ ਸੰਤੁਲਿਤ ਵਰਤੋਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰੋਤਸਾਹਿਤ ਕਰਨਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਕਿਸਾਨ ਕਿਸੇ ਇੱਕ ਖਾਦ 'ਤੇ ਅਤਿ ਨਿਰਭਰਤਾ ਤੋਂ ਬਚ ਸਕਣ, ਮਿੱਟੀ ਸਿਹਤ ਬਣਾਈ ਰੱਖ ਸਕਣ ਅਤੇ ਉਤਪਾਦਕਤਾ ਵਿੱਚ ਵਾਧਾ ਹੋਵੇ। ਇਹ ਯੋਜਨਾ ਇਹ ਵੀ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਖਾਦ ਕਿਸਾਨਾਂ ਨੂੰ ਸਮੇਂ ਸਿਰ ਅਤੇ ਕਿਫਾਇਤੀ, ਸਬਸਿਡੀ ਵਾਲੇ ਮੁੱਲਾਂ 'ਤੇ ਉਪਲਬਧ ਹੋਣ, ਜੋ ਸੁਚਾਰੂ ਫਸਲ ਯੋਜਨਾ ਲਈ ਅਤਿ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ। ਇਹ ਯੋਜਨਾ ਖਾਦ ਕੰਪਨੀਆਂ ਵਿਚਕਾਰ ਸਿਹਤਮੰਦ ਮੁਕਾਬਲੇ ਨੂੰ ਵੀ ਵਧਾਵਾ ਦਿੰਦੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਖਾਦ ਬਾਜ਼ਾਰ ਵਿੱਚ ਗੁਣਵੱਤਾ, ਨਵੀਨਤਾ ਅਤੇ ਕੁਸ਼ਲਤਾ ਵਿੱਚ ਸੁਧਾਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਉੱਨਤ ਅਤੇ ਸੂਖਮ ਪੇਸ਼ਕ ਤੱਤਾਂ ਨਾਲ ਯੁਕਤ ਨਵੇਂ ਅਤੇ ਨਵੇਨਮੇਸ਼ੀ ਖਾਦਾਂ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਨੂੰ ਸਮਰਥਨ ਦੇ ਕੇ ਐੱਨਬੀਐੱਸ ਯੋਜਨਾ ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਪੱਧਰਾਂ ਦੇ ਆਧੁਨਿਕੀਕਰਨ ਵਿੱਚ ਸਹਾਇਕ ਸਾਬਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਇਹ ਖਾਦਾਂ ਅਤੇ ਕੱਚੇ ਮਾਲ ਦੇ ਵੈਸ਼ਵਿਕ ਮੁੱਲ ਰੁਝਾਨਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਸਬਸਿਡੀ ਦੇ ਤਰਕਸੰਗਤ ਨਿਰਧਾਰਨ ਤੇ ਵੀ ਕੇਂਦ੍ਰਿਤ ਹੈ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਕਿਸਾਨਾਂ ਨੂੰ ਸਹਾਇਤਾ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਨ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਰਾਜਕੋਸ਼ੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਵੀ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਈ ਜਾ ਸਕੇ।

ਐੱਨਬੀਐੱਸ ਯੋਜਨਾ ਦੇ ਮੁੱਖ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਅਤੇ ਮੁੱਖ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਵਾਂ

ਪੇਸ਼ਕ ਤੱਤ ਅਧਾਰਿਤ ਸਬਸਿਡੀ (ਐੱਨਬੀਐੱਸ) ਯੋਜਨਾ ਦੇ ਅਧੀਨ ਸਰਕਾਰ ਫਾਸਫੇਟਿਕ ਅਤੇ ਪੋਟਾਸ਼ਿਕ (ਪੀ ਐਂਡ ਕੇ) ਖਾਦਾਂ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਡੀਏਪੀ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ, ਤੇ ਇੱਕ ਨਿਸ਼ਚਿਤ ਸਬਸਿਡੀ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਸਲਾਨਾ ਜਾਂ ਅਰਧ-ਸਲਾਨਾ ਅਧਾਰ 'ਤੇ ਸੋਧਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਸਬਸਿਡੀ ਦੀ ਰਾਸ਼ੀ ਹਰੇਕ ਖਾਦ ਗਰੇਡ ਵਿੱਚ ਨਿਹਿਤ ਪੇਸ਼ਕ ਤੱਤਾਂ ਦੀ ਸੰਰਚਨਾ ਨਾਲ ਜੁੜੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।

ਰਬੀ 2023-24 ਤੱਕ ਐੱਨਬੀਐੱਸ ਯੋਜਨਾ ਦੇ ਅਧੀਨ ਡੀਏਪੀ, ਐੱਮਓਪੀ ਅਤੇ ਐੱਸਐੱਸਪੀ ਵਰਗੇ 25 ਪੀ ਐੱਡ ਕੇ ਖਾਦ ਗਰੇਡ ਸ਼ਾਮਲ ਸਨ। ਖਰੀਫ 2024 ਤੋਂ ਤਿੰਨ ਵਾਧੂ ਖਾਦ ਗਰੇਡਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਇਸ ਯੋਜਨਾ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ:

- 1. ਐੱਨਪੀਕੇ (11:30:14) ਜਿਸ ਨੂੰ ਮੈਗਨੀਸ਼ੀਅਮ, ਜ਼ਿੰਕ, ਬੋਰਾਨ ਅਤੇ ਸਲਫਰ ਨਾਲ ਮਜ਼ਬੂਤ (ਫੇਰਟੀਫਾਈ) ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ
- 2. ਯੂਰੀਆ-ਐੱਸਐੱਸਪੀ (5:15:0:10)
- 3. ਐੱਸਐੱਸਪੀ (0:16:0:11) ਜਿਸ ਨੂੰ ਮੈਗਨੀਸ਼ੀਅਮ, ਜ਼ਿੰਕ ਅਤੇ ਬੋਰਾਨ ਨਾਲ ਮਜ਼ਬੂਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ

ਨਵੇਂ ਗਰੇਡਾਂ ਦੇ ਜੁੜਨ ਨਾਲ, ਸਰਕਾਰ ਹੁਣ ਕਿਸਾਨਾਂ ਨੂੰ ਅਧਿਕ੍ਰਿਤ ਨਿਰਮਾਤਾਵਾਂ ਅਤੇ ਆਯਾਤਕਾਂ ਦੇ ਮਾਧਿਅਮ ਨਾਲ 28 ਕਿਸਮਾਂ ਦੇ ਪੀ ਐੱਡ ਕੇ ਖਾਦ ਸਬਸਿਡੀ ਵਾਲੀਆਂ ਦਰਾਂ 'ਤੇ ਉਪਲਬਧ ਕਰਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਆਪਣੇ ਕਿਸਾਨ-ਕੇਂਦ੍ਰਿਤ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਅਨੁਸਾਰ, ਸਰਕਾਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਖਾਦਾਂ ਦੀ ਕਿਫਾਇਤੀ ਉਪਲਬਧਤਾ ਨੂੰ ਮੁਕਾਬਲੇ ਵਾਲੇ ਮੁੱਲਾਂ 'ਤੇ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਣ ਨੂੰ ਤਰਜੀਹ ਦਿੰਦੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ।

ਐੱਨਬੀਐੱਸ ਯੋਜਨਾ ਦੇ ਅਧੀਨ, ਪੀ ਐੱਡ ਕੇ ਖਾਦ ਖੇਤਰ ਇੱਕ ਅਸੰਯੋਜਿਤ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਦੇ ਅਧੀਨ ਕੰਮ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਕੰਪਨੀਆਂ ਉਚਿਤ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਅਧਿਕਤਮ ਖੁਦਰਾ ਮੁੱਲ (ਐੱਮਆਰਪੀ) ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰ ਪਾਉਂਦੀਆਂ ਹਨ, ਬਸ਼ਰਤ ਕਿ ਸਰਕਾਰ ਇਸ ਦੀ ਨਿਗਰਾਨੀ ਕਰੇ। ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ, ਕਿਸਾਨ ਇਨ੍ਹਾਂ ਖਾਦਾਂ ਦੀ ਖਰੀਦ 'ਤੇ ਪ੍ਰਤੱਖ ਸਬਸਿਡੀ ਦਾ ਲਾਭ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਦੇ ਹਨ।

ਰਬੀ 2025-26 ਲਈ ਐੱਨਬੀਐੱਸ ਦਰਾਂ

ਖਾਦ ਅਤੇ ਆਦਾਨਾਂ ਦੇ ਅੰਤਰਰਾਸ਼ਟਰੀ ਅਤੇ ਘਰੇਲੂ ਬਾਜ਼ਾਰ ਦੇ ਹਾਲੀਆ ਰੁਝਾਨਾਂ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ, ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਰਬੀ 2025-26 ਲਈ ਐੱਨਬੀਐੱਸ ਦਰਾਂ ਨੂੰ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਦਿੱਤੀ ਹੈ, ਜੋ 1 ਅਕਤੂਬਰ 2025 ਤੋਂ 31 ਮਾਰਚ 2026 ਤੱਕ ਪ੍ਰਭਾਵੀ ਰਹਿਣਗੀਆਂ। ਇਹ ਦਰਾਂ ਫਾਸਫੇਟਿਕ ਅਤੇ ਪੋਟਾਸ਼ਿਕ (ਪੀ ਐੱਡ ਕੇ) ਖਾਦਾਂ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਡੀਏਪੀ ਅਤੇ ਐੱਨਪੀਕੇਐੱਸ ਗਰੇਡ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ, 'ਤੇ ਲਾਗੂ ਹੋਣਗੀਆਂ। ਖਾਦ ਕੰਪਨੀਆਂ ਨੂੰ ਅਧਿਸੂਚਿਤ ਦਰਾਂ 'ਤੇ ਸਬਸਿਡੀ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਇਹ ਯਕੀਨੀ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ ਖਾਦ ਕਿਸਾਨਾਂ ਨੂੰ ਕਿਫਾਇਤੀ ਮੁੱਲ 'ਤੇ ਉਪਲਬਧ ਹੋਵੇ। ਰਬੀ ਸੀਜ਼ਨ 2025-26 ਲਈ ਅਨੁਮਾਨਿਤ ਬਜਟੀ ਲੋੜ ਲਗਭਗ 37,952.29 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਹੈ, ਜੋ ਖਰੀਫ ਸੀਜ਼ਨ 2025 ਦੀ ਲੋੜ ਤੋਂ ਲਗਭਗ 736 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਵੱਧ ਹੈ।

ਰਬੀ 2025-26 ਲਈ ਪੀ ਐੱਡ ਕੇ ਖਾਦਾਂ ਵਿੱਚ ਨਾਈਟ੍ਰੋਜਨ (ਐੱਨ), ਫਾਸਫੇਟ (ਪੀ), ਪੋਟਾਸ਼ (ਕੇ) ਅਤੇ ਸਲਫਰ (ਐੱਸ) ਨਾਮਕ ਪੇਸ਼ਕ ਤੱਤਾਂ 'ਤੇ ਪ੍ਰਤੀ ਕਿਲੋਗ੍ਰਾਮ ਸਬਸਿਡੀ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਹੈ:

ਸੀਰੀਅਲ ਨੰਬਰ	ਪੇਸ਼ਕ ਤੱਤ	ਐੱਨਬੀਐੱਸ (ਰੁਪਏ ਪ੍ਰਤੀ ਕਿਲੋਗ੍ਰਾਮ ਪੇਸ਼ਕ ਤੱਤ)
1	ਐੱਨ	43.02
2	ਪੀ	47.96
3	ਕੇ	2.38

ਸੀਰਿਅਲ ਨੰਬਰ	ਪੇਸ਼ਕ ਤੱਤ	ਐਂਨਬੀਐੱਸ (ਰੁਪਏ ਪ੍ਰਤੀ ਕਿਲੋਗ੍ਰਾਮ ਪੇਸ਼ਕ ਤੱਤ)
4	ਐੱਸ	2.87

ਰਬੀ 2025-26 ਲਈ 28 ਗਰੇਡਾਂ ਦੇ ਪੀ ਐਂਡ ਕੇ ਖਾਦਾਂ ‘ਤੇ ਉਤਪਾਦ ਵਾਰ ਸਬਸਿਡੀ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਹੈ:

ਸੀਰਿਅਲ ਨੰਬਰ	ਖਾਦ ਦਾ ਨਾਮ	ਐਂਨਬੀਐੱਸ ਦਰ (ਰੁਪਏ ਪ੍ਰਤੀ ਟਨ)
1	ਡੀਏਪੀ 18-46-0-0	29,805
2	ਐੱਮਓਪੀ 0-0-60-0	1,428
3	ਐੱਸਐੱਸਪੀ 0-16-0-11	7,408
4	ਐੱਨਪੀਐੱਸ 20-20-0-13	18,569
5	ਐੱਨਪੀਕੇ 10-26-26-0	17,390
6	ਐੱਨਪੀ 20-20-0-0	18,196
7	ਐੱਨਪੀਕੇ 15-15-15	14,004
8	ਐੱਨਪੀ 24-24-0-0	21,835
9	ਏਐੱਸ 20.5-0-0-23	9,479
10	ਐੱਨਪੀ 28-28-0-0	25,474

ਸੀਰੀਅਲ ਨੰਬਰ	ਖਾਦ ਦਾ ਨਾਮ	ਐੱਨਬੀਐੱਸ ਦਰ (ਰੁਪਏ ਪ੍ਰਤੀ ਟਨ)
11	ਐੱਨਪੀਕੇ 17-17-17	15,871
12	ਐੱਨਪੀਕੇ 19-19-19	17,738
13	ਐੱਨਪੀਕੇ 16-16-16-0	14,938
14	ਐੱਨਪੀਐੱਸ 16-20-0-13	16,848
15	ਐੱਨਪੀਕੇ 14-35-14	23,142
16	ਐੱਮਪੀ 11-52-0-0	29,671
17	ਟੀਐੱਸਪੀ 0-46-0-0	22,062
18	ਐੱਨਪੀਕੇ 12-32-16	20,890
19	ਐੱਨਪੀਕੇ 14-28-14	19,785
20	ਐੱਨਪੀਕੇਐੱਸ 15-15-15-09	14,262
21	ਐੱਨਪੀ 14-28-0-0	19,452
22	ਪੀਡੀਐੱਮ 0-0-14.5-0	345
23	ਯੂਰੀਆ-ਐੱਸਐੱਸਪੀ ਕੰਪਲੈਕਸ (5-15-0-10)	9,088
24	ਐੱਨਪੀਐੱਸ 24-24-0-8	21,835
25	ਐੱਨਪੀਕੇ 8-21-21	14,013

ਸੀਰਿਅਲ ਨੰਬਰ	ਖਾਦ ਦਾ ਨਾਮ	ਐਂਨਬੀਐੱਸ ਦਰ (ਰੁਪਏ ਪ੍ਰਤੀ ਟਨ)
26	ਐਂਨਪੀਕੇ 9-24-24	15,953
27	ਐਂਨਪੀਕੇ 11-30-14	19,453
28	ਐੱਸਐੱਸਪੀ 0-16-0-11	7,408

ਸੀਰਿਅਲ ਨੰਬਰ	ਮਜ਼ਬੂਤੀ ਲਈ ਪੋਸ਼ਟਿਕ ਤੱਤ	ਉੱਪਰ ਦਿੱਤੀ ਸਾਰਣੀ ਵਿੱਚ ਦਰਸਾਏ ਗਏ ਰੇਟਾਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਫੋਰਟੀਫਾਈਡ/ਕੋਟੇਡ ਖਾਦਾਂ 'ਤੇ ਵਾਧੂ ਸਬਸਿਡੀ (ਰੁਪਏ ਪ੍ਰਤੀ ਐੱਮਟੀ)
1	ਬੋਰਾਨ (B)	300
2	ਜ਼ਿੰਕ (Zn)	500

ਰਬੀ 2025-26 ਲਈ ਡਾਈ-ਐਮੋਨੀਅਮ ਫਾਸਫੇਟ (ਡੀਏਪੀ) 'ਤੇ ਸਬਸਿਡੀ ਵਧਾ ਕੇ 29,805 ਰੁਪਏ ਪ੍ਰਤੀ ਮੀਟ੍ਰਿਕ ਟਨ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ, ਜੋ ਰਬੀ 2024-25 ਵਿੱਚ ਰਹੀ 21,911 ਰੁਪਏ ਪ੍ਰਤੀ ਮੀਟ੍ਰਿਕ ਟਨ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਕਾਫ਼ੀ ਵੱਧ ਹੈ। ਰਬੀ 2025-26 ਲਈ ਅਮੋਨੀਅਮ ਸਲਫੇਟ (ਘਰੇਲੂ ਅਤੇ ਆਯਾਤਿਤ ਦੋਵੇਂ) ਨੂੰ ਵੀ ਐਂਨਬੀਐੱਸ ਯੋਜਨਾ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।

ਐਂਨਬੀਐੱਸ ਯੋਜਨਾ ਦੇ ਅਧੀਨ ਆਉਣ ਵਾਲਾ ਕੋਈ ਵੀ ਪੀ ਐੱਡ ਕੇ ਖਾਦ, ਜੋ ਬੋਰਾਨ ਜਾਂ ਜ਼ਿੰਕ ਨਾਲ ਸੁਦ੍ਰਿੜ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਜਾਂ ਲੇਪਿਤ ਹੋਵੇ (ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਖਾਦ ਨਿਯੰਤਰਣ ਆਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਨਿਰਧਾਰਤ ਹੈ), ਨੂੰ ਸਬਸਿਡੀ ਮਿਲਦੀ ਰਹੇਗੀ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਸੁਦ੍ਰਿੜ ਕੀਤੇ ਜਾਂ ਲੇਪਿਤ ਖਾਦਾਂ ਨੂੰ ਮੁੱਖ ਪੋਸ਼ਕ ਤੱਤਾਂ ਨਾਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵਰਤੋਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰੋਤਸਾਹਿਤ ਕਰਨ ਲਈ ਪ੍ਰਤੀ ਮੀਟ੍ਰਿਕ ਟਨ ਵਾਧੂ ਸਬਸਿਡੀ ਵੀ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ।

ਐਂਨਬੀਐੱਸ ਦਾ ਪਰਿਚਾਲਨ ਪ੍ਰਬੰਧਨ ਅਤੇ ਅਨੁਪਾਲਨ ਨਿਗਰਾਨੀ

ਰਬੀ 2025-26 ਲਈ ਪੋਸ਼ਕ ਤੱਤ ਅਧਾਰਿਤ ਸਬਸਿਡੀ (ਐਂਨਬੀਐੱਸ) ਯੋਜਨਾ ਦੇ ਅਮਲ ਵਿੱਚ ਪਾਰਦਰਸ਼ਿਤਾ, ਜਵਾਬਦੇਹੀ ਅਤੇ ਨਿਆਂਸੰਗਤ ਮੁੱਲ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਖਾਦ ਕੰਪਨੀਆਂ ਨੂੰ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਨਿਯਾਮਕ ਅਤੇ ਪਰਿਚਾਲਨ ਉਪਾਵਾਂ ਦਾ ਪਾਲਣ ਕਰਨਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ:

- ਪੀ ਐੱਡ ਕੇ ਖਾਦਾਂ ਦੀ ਲਾਗਤ ਅਤੇ ਅਧਿਕਤਮ ਖੁਦਰਾ ਮੁੱਲ (ਐੱਮਆਰਪੀ) ਦੀ ਰਿਪੋਰਟਿੰਗ ਅਤੇ ਨਿਗਰਾਨੀ

ਖਾਦ ਕੰਪਨੀਆਂ ਲਈ ਮੌਜੂਦਾ ਦਿਸ਼ਾਨਿਰਦੇਸ਼ਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਆਡਿਟ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਲਾਗਤ ਡੇਟਾ ਜਮ੍ਹਾਂ ਕਰਨਾ ਲਾਜ਼ਮੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਪੀ ਐੱਡ ਕੇ ਖਾਦਾਂ ਦੇ ਅਧਿਕਤਮ ਖੁਦਰਾ ਮੁੱਲ (ਐੱਮਆਰਪੀ) ਦੀ ਨਿਆਂਸੰਗਤਾ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕੇ। ਇਸ ਨਾਲ ਖਾਦ ਵਿਭਾਗ ਇਹ

ਮੁਲਾਂਕਣ ਕਰ ਸਕੇਗਾ ਕਿ ਘੋਸ਼ਿਤ ਐਮਆਰਪੀ ਉਚਿਤ ਹਨ ਜਾਂ ਨਹੀਂ। ਕੰਪਨੀਆਂ ਲਈ ਇਹ ਵੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਸਾਰੇ ਪੀ ਐਂਡ ਕੇ ਖਾਦ ਗਰੇਡਾਂ ਦੇ ਐਮਆਰਪੀ ਨਿਯਮਿਤ ਰੂਪ ਨਾਲ ਖਾਦ ਵਿਭਾਗ ਨੂੰ ਰਿਪੋਰਟ ਕਰਨ ਅਤੇ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਣ ਕਿ ਇਹ ਮੁੱਲ ਅਧਿਸੂਚਿਤ ਸਬਸਿਡੀ ਦਰਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਹੋਣ, ਅਤੇ ਇਹ ਗਰੰਟੀ ਦੇਣ ਕਿ ਕੰਪਨੀਆਂ ਖਾਦਾਂ ਨੂੰ ਨਿਆਂਸੰਗਤ ਐਮਆਰਪੀ 'ਤੇ ਵੇਚਣ।

- ਲਾਭ ਮਾਰਜਿਨ ਦਾ ਨਿਯਮਨ

ਮੌਜੂਦਾ ਦਿਸ਼ਾਨਿਰਦੇਸ਼ਾਂ ਅਨੁਸਾਰ, ਨਿਰਧਾਰਤ ਸੀਮਾ ਤੋਂ ਵੱਧ ਕਿਸੇ ਵੀ ਲਾਭ ਨੂੰ ਅਨੁਚਿਤ ਮੰਨਿਆ ਜਾਵੇਗਾ ਅਤੇ ਸੰਬੰਧਿਤ ਕੰਪਨੀ ਤੋਂ ਵਸੂਲਿਆ ਜਾਵੇਗਾ। (ਅੰਤਿਮ ਪੀ ਐਂਡ ਕੇ ਉਤਪਾਦ ਦੀ ਉਤਪਾਦਨ ਲਾਗਤ 'ਤੇ ਆਯਾਤਕਾਰਾਂ ਲਈ 8%, ਨਿਰਮਾਤਾਵਾਂ ਲਈ 10% ਅਤੇ ਏਕੀਕ੍ਰਿਤ ਨਿਰਮਾਤਾਵਾਂ ਲਈ 12% ਤੱਕ ਦਾ ਲਾਭ ਮਾਰਜਿਨ ਨਿਆਂਸੰਗਤ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।)

- ਐਮਆਰਪੀ ਤੇ ਸਬਸਿਡੀ ਵੇਰਵੇ ਦਾ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ

ਖਾਦ ਦੇ ਹਰੇਕ ਥੈਲੇ 'ਤੇ ਹੇਠ ਲਿਖਿਆਂ ਨੂੰ ਸਪੱਸ਼ਟ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਿਤ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਲਾਜ਼ਮੀ ਹੈ: ਅਧਿਕਤਮ ਖੁਦਰਾ ਮੁੱਲ (ਐਮਆਰਪੀ) ਅਤੇ 2. ਪ੍ਰਤੀ ਥੈਲੇ ਅਤੇ ਪ੍ਰਤੀ ਕਿਲੋਗ੍ਰਾਮ ਲਾਗੂ ਸਬਸਿਡੀ ਛਪੇ ਹੋਏ ਐਮਆਰਪੀ ਤੋਂ ਵੱਧ ਮੁੱਲ ਵਸੂਲਣਾ ਅਪਰਾਧ ਮੰਨਿਆ ਜਾਵੇਗਾ ਅਤੇ ਇਹ ਜ਼ਰੂਰੀ ਵਸਤੂ ਅਧਿਨਿਯਮ, 1955 ਦੇ ਅਧੀਨ ਅਪਰਾਧਿਕ ਹੈ।

- ਉਤਪਾਦਨ, ਪਰਿਵਹਨ ਅਤੇ ਆਯਾਤ ਦੀ ਨਿਗਰਾਨੀ

ਆਨਲਾਈਨ, ਵੈੱਬ-ਅਧਾਰਿਤ ਇੰਟੀਗ੍ਰੇਟਿਡ ਫਰਟੀਲਾਈਜ਼ਰ ਮਾਨੀਟਰਿੰਗ ਸਿਸਟਮ (ਆਈਐੱਫਐੱਮਐੱਸ) ਖਾਦ ਵੰਡ, ਪਰਿਵਹਨ ਅਤੇ ਆਯਾਤ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਘਰੇਲੂ ਨਿਰਮਾਣ ਇਕਾਈਆਂ ਦੀਆਂ ਉਤਪਾਦਨ ਗਤੀਵਿਧੀਆਂ ਦੀ ਵੀ ਨਿਰੰਤਰ ਨਿਗਰਾਨੀ ਦੀ ਸਹੂਲਤ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦਾ ਹੈ।

- ਡਿਲੀਵਰੀ ਅਤੇ ਪਰਿਵਹਨ ਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ

ਪੀ ਐਂਡ ਕੇ ਖਾਦਾਂ ਦੇ ਸਾਰੇ ਨਿਰਮਾਤਾ, ਵਿਕਰੇਤਾ ਅਤੇ ਆਯਾਤਕਾਰਾਂ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਸਿੰਗਲ ਸੁਪਰ ਫਾਸਟੇਟ (ਐੱਸਐੱਸਪੀ) ਨਿਰਮਾਤਾ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ, ਲਈ ਇਹ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਣਾ ਲਾਜ਼ਮੀ ਹੈ ਕਿ ਖਾਦ ਖੁਦਰਾ ਸਥਾਨ ਤੱਕ ਫ੍ਰੀਟ ਆਨ ਰੋਡ (ਐੱਫ.ਓ.ਆਰ.) ਡਿਲੀਵਰੀ ਅਧਾਰ 'ਤੇ ਟ੍ਰਾਂਸਪੋਰਟ ਕੀਤੇ ਜਾਣ।

- ਖਾਦ ਵੰਡ ਵਿੱਚ ਡਿਜੀਟਲ ਟ੍ਰੈਕਿੰਗ ਅਤੇ ਤਾਲਮੇਲ

ਮੁਲਾਂਕਣ ਕੀਤੀਆਂ ਲੋੜਾਂ ਅਨੁਸਾਰ, ਖਾਦ ਵਿਭਾਗ ਮਾਸਿਕ ਸਪਲਾਈ ਯੋਜਨਾ ਦੇ ਮਾਧਿਅਮ ਨਾਲ ਕਾਫ਼ੀ ਮਾਤਰਾ ਵਿੱਚ ਖਾਦ ਐਲੋਕੇਟ ਕਰਦਾ ਹੈ ਤੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਖੇਤਰਾਂ ਵਿੱਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਉਪਲਬਧਤਾ ਦੀ ਨਿਰੰਤਰ ਨਿਗਰਾਨੀ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਸਾਰੇ ਮੁੱਖ ਸਬਸਿਡੀ ਵਾਲੇ ਖਾਦਾਂ ਦੀ ਗਤੀ ਨੂੰ ਆਨਲਾਈਨ, ਵੈੱਬ-ਅਧਾਰਿਤ ਇੰਟੀਗ੍ਰੇਟਿਡ ਫਰਟੀਲਾਈਜ਼ਰ ਮੈਨੇਜਮੈਂਟ ਸਿਸਟਮ (ਆਈਐੱਫਐੱਮਐੱਸ) ਪੋਰਟਲ ਦੇ ਮਾਧਿਅਮ ਨਾਲ ਟ੍ਰੈਕ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਅਤੇ ਕਿਸਾਨ ਭਲਾਈ ਵਿਭਾਗ ਅਤੇ ਖਾਦ ਵਿਭਾਗ, ਰਾਜ ਖੇਤੀ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨਾਲ ਸਾਪਤਾਹਿਕ ਵੀਡੀਓ ਕਾਨਫਰੰਸ ਆਯੋਜਿਤ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਪ੍ਰਭਾਵੀ ਤਾਲਮੇਲ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਇਆ ਜਾ ਸਕੇ ਅਤੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਸਪਲਾਈ ਸੰਬੰਧੀ ਸਮੱਸਿਆ ਦਾ ਹੱਲ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕੇ।

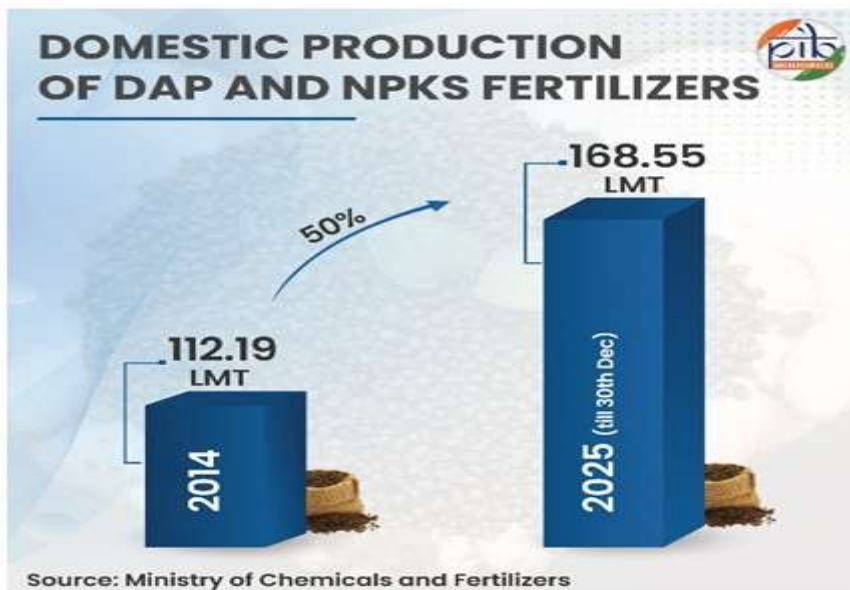
ਇੰਟੀਗ੍ਰੇਟਿਡ ਫਰਟੀਲਾਈਜ਼ਰ ਮੈਨੇਜਮੈਂਟ ਸਿਸਟਮ (ਆਈਐੱਫਐੱਮਐੱਸ) – ਇੱਕ ਡਿਜੀਟਲ ਪਲੈਟਫਾਰਮ ਹੈ ਜੋ ਖਾਦ ਵੰਡ ਅਤੇ ਪ੍ਰਬੰਧਨ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਿਤ ਕਈ ਆਨਲਾਈਨ ਸੇਵਾਵਾਂ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਵਿੱਚ ਡੀਲਰ ਰਜਿਸਟ੍ਰੇਸ਼ਨ, ਸਟਾਕ ਉਪਲਬਧਤਾ ਦੀ ਟ੍ਰੈਕਿੰਗ, ਡੀਲਰ ਲੱਭਣਾ, ਅਤੇ ਪ੍ਰਬੰਧਨ ਸੂਚਨਾ ਪ੍ਰਣਾਲੀ (ਐਮਆਈਐੱਸ) ਅਤੇ ਪ੍ਰਤੱਖ ਲਾਭ ਅੰਤਰਣ (ਡੀਬੀਟੀ) ਰਿਪੋਰਟਾਂ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ। ਪਾਰਦਰਸ਼ਿਤਾ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਣ, ਰੁਸਲਤਾ ਵਧਾਉਣ ਅਤੇ ਖਾਦ ਸਪਲਾਈ ਚੇਨ ਵਿੱਚ ਰੀਅਲ ਟਾਈਮ ਟ੍ਰੈਕਿੰਗ ਦੇ ਸਮਰਥਨ ਦੇ ਮਾਧਿਅਮ ਨਾਲ, ਆਈਐੱਫਐੱਮਐੱਸ ਇਹ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕਿਸਾਨ ਅਤੇ ਹੋਰ ਹਿੱਤਧਾਰਕ ਉੱਚ-ਗੁਣਵੱਤਾ ਵਾਲੇ ਖਾਦਾਂ ਤੱਕ ਸਮੇਂ ਸਿਰ ਪਹੁੰਚ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਸਕਣ।

ਮੁੱਖ ਕੀਰਤੀਮਾਨ ਅਤੇ ਉਪਲਬਧੀਆਂ 'ਤੇ ਇੱਕ ਨਜ਼ਰ

ਪੀ ਐੱਡ ਕੇ ਖਾਦਾਂ ਦੇ ਉਤਪਾਦਨ ਵਿੱਚ ਵਾਧਾ

ਐੱਨਬੀਐੱਸ ਯੋਜਨਾ ਦੇ ਅਧੀਨ ਘਰੇਲੂ ਉਤਪਾਦਨ ਨੂੰ ਵਧਾਵਾ ਦੇਣ ਅਤੇ ਆਯਾਤ 'ਤੇ ਨਿਰਭਰਤਾ ਘਟਾਉਣ ਲਈ ਚੁੱਕੇ ਨੀਤੀਗਤ ਕਦਮਾਂ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਪੀ ਐੱਡ ਕੇ (ਡੀਏਪੀ ਤੇ ਐੱਨਪੀਕੇਐੱਸ) ਖਾਦ ਉਤਪਾਦਨ ਵਿੱਚ ਨਿਰੰਤਰ ਵਾਧਾ ਹੋਇਆ ਹੈ।

ਡੀਏਪੀ ਅਤੇ ਐੱਨਪੀਕੇਐੱਸ ਖਾਦਾਂ ਦਾ ਘਰੇਲੂ ਉਤਪਾਦਨ 2014 ਵਿੱਚ 112.19 ਲੱਖ ਮੀਟ੍ਰਿਕ ਟਨ ਤੋਂ ਵਧ ਕੇ 2025 ਵਿੱਚ (30 ਦਸੰਬਰ 2025 ਤੱਕ) 168.55 ਲੱਖ ਮੀਟ੍ਰਿਕ ਟਨ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਵਾਧੇ ਨਾਲ ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਐੱਨਬੀਐੱਸ ਯੋਜਨਾ ਸਵਦੇਸ਼ੀ ਨਿਰਮਾਣ ਸਮਰੱਥਾ ਨੂੰ ਮਜ਼ਬੂਤ ਕਰਨ, ਜ਼ਰੂਰੀ ਪੌਸ਼ਟਿਕ ਤੱਤਾਂ ਦੀ ਨਿਰੰਤਰ ਉਪਲਬਧਤਾ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਣ ਅਤੇ ਖਾਦ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਆਤਮਨਿਰਭਰਤਾ ਲਈ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਵਚਨਬੱਧਤਾ ਨੂੰ ਅੱਗੇ ਵਧਾਉਣ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਭਾਵੀ ਰਹੀ ਹੈ।

ਮਿੱਟੀ ਸਿਹਤ ਅਤੇ ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਉਤਪਾਦਕਤਾ ਵਿੱਚ ਸੁਧਾਰ

ਐੱਨਬੀਐੱਸ ਦੇ ਅਮਲ ਨੇ ਇਹ ਦਿਖਾਇਆ ਹੈ ਕਿ ਫਾਸਫੇਟਿਕ ਅਤੇ ਪੋਟਾਸ਼ਿਕ (ਪੀ ਐੱਡ ਕੇ) ਖਾਦਾਂ ਦਾ ਵਰਤੋਂ ਖੇਤਾਂ ਦੀ ਉਤਪਾਦਕਤਾ ਵਧਾਉਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਮਿੱਟੀ ਵਿੱਚ ਬਹੁ-ਪੇਸ਼ਕ ਤੱਤਾਂ ਦੀ ਕਮੀ ਨੂੰ ਦੂਰ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਮਦਦ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਯੋਜਨਾ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਤੋਂ ਹੀ ਮੁੱਖ ਫਸਲਾਂ ਦਾ ਉਤਪਾਦਨ ਉਲੇਖਨੀ ਰੂਪ ਨਾਲ ਵਧਿਆ ਹੈ। ਖਾਦ ਅਨਾਜ ਦੀ ਉਪਜ 2010-11 ਵਿੱਚ 1,930 ਕਿਲੋਗ੍ਰਾਮ ਪ੍ਰਤੀ ਹੈਕਟੇਅਰ ਤੋਂ ਵਧ ਕੇ 2024-25 ਵਿੱਚ 2,578 ਕਿਲੋਗ੍ਰਾਮ ਪ੍ਰਤੀ ਹੈਕਟੇਅਰ ਹੋ ਗਈ ਹੈ।

ਐੱਨਬੀਐੱਸ ਦੇ ਅਧੀਨ ਵਿੱਤੀ ਸਮਰਥਨ

ਸਾਲ 2022-23 ਤੋਂ 2024-25 ਵਿਚਕਾਰ, ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਪੇਸ਼ਕ ਤੱਤ ਅਧਾਰਿਤ ਸਬਸਿਡੀ (ਐੱਨਬੀਐੱਸ) ਯੋਜਨਾ ਦੇ ਅਧੀਨ ਸਵਦੇਸ਼ੀ ਅਤੇ ਆਯਾਤਿਤ ਫਾਸਫੇਟਿਕ ਅਤੇ ਪੋਟਾਸ਼ਿਕ (ਪੀ ਐੱਡ ਕੇ) ਖਾਦਾਂ ਲਈ 2.04 ਲੱਖ ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਤੋਂ ਵੱਧ ਦੀ ਸਬਸਿਡੀ ਆਵੰਟਿਤ ਕੀਤੀ। ਇਹ ਨਿਰੰਤਰ ਵਿੱਤੀ ਸਹਾਇਤਾ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਖਾਦਾਂ ਦੀ ਸਥਿਰਤਾ, ਉਪਲਬਧਤਾ ਅਤੇ ਸੰਤੁਲਿਤ ਵਰਤੋਂ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਮਜ਼ਬੂਤ ਵਚਨਬੱਧਤਾ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦੀ ਹੈ।

ਨਿਸ਼ਕਰਸ਼

ਪੇਸ਼ਕ ਤੱਤ ਅਧਾਰਿਤ ਸਬਸਿਡੀ (ਐੱਨਬੀਐੱਸ) ਯੋਜਨਾ ਭਾਰਤ ਦੀ ਖਾਦ ਨੀਤੀ ਦਾ ਇੱਕ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਸਤੰਭ ਬਣ ਕੇ ਉਭਰੀ ਹੈ, ਜੋ ਸੰਤੁਲਿਤ ਖਾਦੀਕਰਨ, ਮਿੱਟੀ ਸਿਹਤ ਅਤੇ ਟਿਕਾਊ ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਨੂੰ ਪ੍ਰੋਤਸਾਹਿਤ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਸਮੂਹਿਕ ਨੀਤੀਗਤ ਉਪਾਵਾਂ ਦੇ ਮਾਧਿਅਮ ਨਾਲ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਘਰੇਲੂ ਉਤਪਾਦਨ ਸਮਰੱਥਾ ਨੂੰ ਮਜ਼ਬੂਤ ਕੀਤਾ, ਖਾਦ ਗਰੇਡਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ 25 ਤੋਂ ਵਧਾ ਕੇ 28 ਕੀਤੀ, ਅਤੇ ਸਵਦੇਸ਼ੀ ਉਤਪਾਦਨ ਨੂੰ ਵਧਾਵਾ ਦੇਣ ਲਈ ਸਿੰਗਲ ਸੁਪਰ ਫਾਸਫੇਟ (ਐੱਸਐੱਸਪੀ) 'ਤੇ ਫਰੇਟ ਸਬਸਿਡੀ ਅਤੇ ਮੇਲੇਸ ਤੋਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਪੋਟਾਸ਼ (ਪੀਡੀਐੱਮ) ਨੂੰ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰਨ ਵਰਗੀਆਂ ਪਹਿਲਾਂ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੀਆਂ। ਇੰਟੀਗ੍ਰੇਟਡ ਫਰਟੀਲਾਈਜ਼ਰ ਮੈਨੇਜਮੈਂਟ ਸਿਸਟਮ (ਆਈਐੱਫਐੱਮਐੱਸ) ਦੇ ਮਾਧਿਅਮ ਨਾਲ ਨਿਗਰਾਨੀ ਦਾ ਡਿਜੀਟਲੀਕਰਨ ਅਤੇ ਰਾਜਾਂ ਨਾਲ ਨਿਯਮਿਤ ਤਾਲਮੇਲ ਨੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਖੇਤਰਾਂ ਵਿੱਚ ਪਾਰਦਰਸ਼ਿਤਾ, ਜਵਾਬਦੇਹੀ ਅਤੇ ਸਮੇਂ ਸਿਰ ਸਪਲਾਈ ਨੂੰ ਵਧਾਇਆ ਹੈ।

2022-23 ਤੋਂ 2024-25 ਵਿਚਕਾਰ 2.04 ਲੱਖ ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਤੋਂ ਵੱਧ ਦੀ ਲਗਾਤਾਰ ਵਿੱਤੀ ਸਹਾਇਤਾ ਕਿਸਾਨਾਂ ਲਈ ਖਾਦਾਂ ਦੀ ਸਥਿਰਤਾ ਅਤੇ ਉਪਲਬਧਤਾ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਣ ਵਿੱਚ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਵਚਨਬੱਧਤਾ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦੀ ਹੈ। ਐੱਨਬੀਐੱਸ ਯੋਜਨਾ ਨੇ ਨਾ ਸਿਰਫ ਘਰੇਲੂ ਪੀ ਐੱਡ ਕੇ ਉਤਪਾਦਨ (ਡੀਏਪੀ ਤੇ ਐੱਨਪੀਕੇਐੱਸ) ਵਿੱਚ ਵਾਧੇ ਨੂੰ ਵਧਾਵਾ ਦਿੱਤਾ — ਸਾਲ 2014 ਵਿੱਚ 112.19 ਲੱਖ ਮੀਟ੍ਰਿਕ ਟਨ ਤੋਂ ਵਧ ਕੇ ਸਾਲ 2025 ਵਿੱਚ 168.55 ਲੱਖ ਮੀਟ੍ਰਿਕ ਟਨ ਤੱਕ (30.12.2025 ਤੱਕ) — ਸਗੋਂ ਖਾਦ ਅਨਾਜ ਦੀ ਉੱਚ ਉਪਜ, ਮਿੱਟੀ ਵਿੱਚ ਪੇਸ਼ਕ ਤੱਤ ਸੰਤੁਲਨ ਵਿੱਚ ਸੁਧਾਰ ਅਤੇ ਖਾਦ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਆਤਮਨਿਰਭਰਤਾ ਨੂੰ ਵੀ ਮਜ਼ਬੂਤ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰੇ ਨਤੀਜਿਆਂ ਤੋਂ ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਯੋਜਨਾ ਉਤਪਾਦਕਤਾ, ਸਥਿਰਤਾ ਅਤੇ ਕਿਸਾਨ ਕਲਿਆਣ ਵਿੱਚ ਤਾਲਮੇਲ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਸਫਲ ਰਹੀ ਹੈ।

ਸੰਦਰਭ

ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ

- <https://services.india.gov.in/service/detail/registration-for-integrated-fertilizer-management-system>

ਲੋਕ ਸਭਾ

- https://sansad.in/getFile/loksabhaquestions/annex/182/AS179_1zeM8u.pdf?source=pqals
- https://sansad.in/getFile/loksabhaquestions/annex/185/AS84_A9tlRY.pdf?source=pqals

ਰਸਾਇਣ ਤੇ ਖਾਦ ਮੰਤਰਾਲਾ

- https://fert.gov.in/sites/default/files/2025-04/Annual_Report_fertilizer_English.pdf
- https://fert.gov.in/sites/default/files/2025-10/NBS%20Notification%20Rabi%202025-26_0.pdf

ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਅਤੇ ਕਿਸਾਨ ਭਲਾਈ ਮੰਤਰਾਲਾ

- <https://upag.gov.in/dash-reports/fiveyearapy>

ਪੀਆਈਬੀ ਪ੍ਰੈਸ ਰਿਲੀਜ਼ਾਂ

- <https://www.pib.gov.in/PressReleasePage.aspx?PRID=2112304>
- <https://www.pib.gov.in/PressReleasePage.aspx?PRID=2183292>
- <https://www.pib.gov.in/PressReleasePage.aspx?PRID=2079052>
- <https://www.pib.gov.in/PressReleaseDetailm.aspx?PRID=2148437>

ਪੀਆਈਬੀ ਪਿਛੇਕਤਰ ਦਸਤਾਵੇਜ਼

- <https://www.pib.gov.in/PressNoteDetails.aspx?NoteId=154966&ModuleId=3>

Download in PDF

ਪੀਆਈਬੀ ਸ਼ੋਧ

BS/RN